

sygn. akt II Ca 1295/13

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lipca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Dorota Gamrat-Kubeczak

Sędziowie: SO Robert Bury (spr.)

SO Tomasz Szaj

Protokolant: st. sek. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 lipca 2014 roku w S.

sprawy z wniosku (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.,

z udziałem W. W. (1), L. W., (...) spółki akcyjnej w P.,

o stwierdzenie zasiedzenia

na skutek apelacji wnioskodawcy i uczestniczki (...) spółki akcyjnej w P. od postanowienia Sądu Rejonowego w Gryficach z dnia 14 sierpnia 2013 roku w sprawie o sygnaturze akt I Ns 154/13

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Gryficach do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 1295/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Gryficach postanowieniem z dnia 14 sierpnia 2013 roku oddalił wniosek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. o stwierdzenie zasiedzenia ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności przesyłu polegającego na nieodpłatnym korzystaniu poprzez możliwość eksploatacji, dokonywania kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwania awarii, wymiany urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych drzew i zakrzewień oraz na prawie wstępu na obciążone grunty w celu wykonania przedmiotowych prac na nieruchomościach stanowiących współwłasność uczestników W. W. (1) i L. W. tj. na: działkach gruntu nr (...) położonych w G.. Postępowanie toczyło się z udziałem W. W. (1) i L. W. oraz (...) Spółki Akcyjnej w P.. Żądaniem objęto zasiedzenie ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności przesyłu na działkach nr (...) w zakresie korzystania z urządzeń linii nr 26 z dniem 31 grudnia 2002 roku, na działkach nr (...) w zakresie korzystania z urządzeń linii 41 z dniem 31 grudnia 2007 roku, na działce nr (...) w zakresie urządzeń dotyczących linii nr 53 z dniem 31 grudnia 2011 roku, na działkach nr (...) z dniem 31 grudnia 2004 roku - wobec upływu 30 lat posiadania służebności. Na działkach nr (...) zaś z dniem 1 lutego 2009 roku po upływie 20 lat w związku z posiadaniem służebności na tych działkach w dobrej wierze gdyż w dacie wybudowania linii na tych nieruchomościach nieruchomości te stanowiły własność Skarbu Państwa.

(...) Spółka Akcyjna P. podniosła, że w dacie upływu terminu zasiedzenia była właścicielem infrastruktury elektroenergetycznej na działkach nr (...) w zakresie urządzeń linii nr 26 oraz 22 i 32 i w tym zakresie stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie powinno nastąpić na jej rzecz.

Uczestnicy W. W. (1) i L. W. domagali się oddalenia wniosku kwestionując przesłanki zasiedzenia.

Sąd ustalił, że przez nieruchomości oznaczone jako działki gruntu nr (...) położone w G. stanowiące współwłasność W. W. (1) i L. W. przebiegają linie napowietrzne SN 15 kV oznaczone numerami 26, 41, 47 i 53 wraz z konstrukcjami wsporczymi w postaci słupów i elektroenergetycznych. Linia nr 26 przebiega przez działki nr (...) i została wybudowana w latach 1968-1972. Inwestorem był Zakład (...). W 1987 roku nastąpiło przeizolowanie tej linii, natomiast w 1994 roku przeprowadzono jej remont. Linia ta zasila miejscowości rolnicze znajdujące się w ciągu G. - C.. Linia nr 41 przebiega przez działki nr (...), została wybudowana między 1974 a 1977 rokiem i poprowadzona po trasie starej linii poniemieckiej. Inwestorem był Zakład (...). Linia ta kilka razy była remontowana, ale bez zmiany trasy jej przebiegu. Obecnie zasila ona część miejscowości P. oraz miejscowości na trasie G. - P.. Linia nr 47 przebiega przez działki nr (...). Jest to linia poniemiecka, która w 1974 roku została gruntownie zmodernizowana. Inwestorem był Zakład (...). Łączy ona G. z elektrownią wodną w R.. Linia nr 53 przebiega przez działkę nr (...), wybudowana została w 1981 roku przez inwestora Zakład (...). Obecnie stanowi ona element obwodnicy miejskiej, zasila Osiedle 30-lecia w G.. Urządzenia położone na nieruchomościach uczestników W. W. (1) i L. W. stanowią środki trwałe majątku wnioskodawcy, a wcześniej jego poprzedników prawnych. Korzystanie z tych urządzeń sprowadzało się i nadal się sprowadza do eksploatacji, dokonywania oględzin i ewentualnych napraw i konserwacji. Na początku lat 90-tych przeprowadzony był remont polegający na wymianie izolatorów na słupach oraz wiązek przewodów (...). Ponadto co pięć lat przeprowadzane są oględziny linii przez pracowników energetyki. Pracownicy przedsiębiorstw energetycznych nie ustalali z właścicielami nieruchomości dat oględzin, czy remontów. Na wymienione czynności nie uzyskiwano zgody właścicieli gruntów.

W 1969 roku dostawą energii elektrycznej zajmowały się Zakłady (...) - Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) w S.. Sąd ustalił, że wnioskodawca jest następcą prawnym tego podmiotu; na własność wnioskodawcy przeszły prawa własności wszelkich urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej należących uprzednio do (...) spółki akcyjnej w P..

(...) obejmujące działki gruntu nr (...) stanowią własność osób fizycznych od 1959 roku. Nieruchomości oznaczone jako działki gruntu nr (...) stanowiły do 2000 roku, a działka nr (...) do 2004 roku własność Skarbu Państwa.

W 1993 roku doszło do podpisania porozumienia pomiędzy W. W. (1) i przedstawicielami Rejonu Energetycznego G. w sprawie ustalenia danych do szacunku strat poniesionych przez uczestnika w związku z przebiegiem przez jego nieruchomości - działki nr (...) - trzech linii wysokiego napięcia. Odszkodowanie zostało naliczone na okres 10 lat tj. za lata 1993 - 2003.

Z działki nr (...) zostały wydzielone działki nr (...) będące przedmiotem postępowania.

Sąd przyjął, że wnioskodawca, czy też jego poprzednik prawny uczestnik (...) Spółka Akcyjna w P. nie nabyły służebności przesyłu odnoszącej się do korzystania z urządzeń posadowionych na nieruchomościach uczestników nr 24, 111 i 119 wobec braku dobrej wiary jego i jego poprzedników prawnych w zakresie korzystania z tych nieruchomości w ramach wykonywania czynności odpowiadających prawu służebności oraz, co się tyczy działek nr (...) wobec braku upływu trzydziestoletniego terminu przewidzianego do zasiedzenia służebności przesyłu, gdy korzystający z niej znajduje się w złej wierze.

Podniesiono, odwołując się do szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego, że okres posiadania samoistnego służebności przez przedsiębiorstwo energetyczne może być liczony dopiero od dnia 1 lutego 1989 roku, tj. od daty nowelizacji art. 128 k.c. Do tej daty przedsiębiorstwo państwowe, a takim był poprzednik prawny wnioskodawcy, sprawowało jedynie zarząd mieniem ogólnonarodowym, co czyniło w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. Podstawową przesłanką nabycia służebności przez zasiedzenie jest posiadanie tej służebności jako posiadacz samoistny; dobra bądź zła wiara

ma jedynie wpływ na okres posiadania prowadzący do zasiedzenia. Władanie nieruchomością dla dobra innych, określane mianem władztwa publicznego, nie spełnia wymogu przesłanki zasiedzenia, jaką jest charakter posiadania właścicielskiego, a tym samym nie może doprowadzić władającego nieruchomością do nabycia w tym trybie jej własności. Sąd stwierdził, że poprzednik prawny wnioskodawcy, jako przedsiębiorstwo państwowe, uzyskał przymiot samoistnego posiadacza służebności z dniem 1 lutego 1989 roku, okresu sprzed tej daty nie można brać pod uwagę licząc bieg terminu zasiedzenia. Do dnia 1 lutego 1989 roku poprzednik prawny wnioskodawcy, jako przedsiębiorstwo państwowe sprawował jedynie zarząd mieniem ogólnonarodowym, co czynił w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. Taki stan faktyczny oznacza, iż mamy do czynienia z dzierżeniem w rozumieniu art. 338 k.c.

Według Sądu Rejonowego po 1 lutego 1989 roku poprzednik prawny wnioskodawcy korzystał z nieruchomości stanowiących obecnie własność uczestników w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej we własnym imieniu i na własną rzecz. Dotyczy to, zarówno nieruchomości stanowiących własność osób fizycznych, jak i Skarbu Państwa. Do 1 lutego 1989 roku przedsiębiorstwo państwo nie mogło być samodzielny podmiotem obrotu prawnego, zatem nie mogło być posiadaczem samoistnym tj. wykonywać prawa na nieruchomościach na swoją rzecz i w swoim imieniu

Stwierdzono także, że osoba prawna, która przed dniem 1 II 1989 r. nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości lub innych praw rzeczowych, może do okresu samoistnego posiadania po 1 II 1989 r. zaliczyć okres posiadania przed 1 II 1989 r. wykonywany jako dzierżyciel w ramach sprawowanego wówczas zarządu mieniem państwowym, tylko w wypadku gdy wykaże, iż po dniu 1.02.1989 r. nastąpiło przeniesienie posiadania służebności przez Skarb Państwa na jej rzecz. W ocenie Sądu wnioskodawca w odniesieniu do działek nr (...) (których właścicielami przed 1 lutego 1989 roku były osoby fizyczne) nie wykazał przeniesienia posiadania służebności na jego rzecz przez Skarb Państwa.

Sąd I instancji wraził pogląd, że brak jest podstaw do przyjęcia, aby wnioskodawca i jego poprzednicy prawni mogli pozostawać w uzasadnionym przekonaniu, że przysługuje im uprawnienie do korzystania z nieruchomości stanowiącej obecnie własność uczestników na zasadzie służebności, a zatem aby korzystali z tej nieruchomości na prawach służebności w dobrej wierze. Wnioskodawca nie wykazał, aby budowa, czy modernizacja urządzeń, z których korzystanie ma być objęte służebnością przesyłu, odbyła się na podstawie decyzji administracyjnych wydanych na podstawie ustaw wywłaszczeniowych, które dawałyby mu prawo zajęcia gruntów celem budowy urządzeń przesyłowych z obowiązkiem trwałego znoszenia przez każdorazowego właściciela nieruchomości czynności mających na celu korzystanie z tych urządzeń oraz czynności podejmowanych celem ich konserwacji i naprawy.

Według Sądu Rejonowego, brak jest podstaw do przyjęcia, że budowa urządzeń odbyła się w trybie zapewniającym przedsiębiorstwu energetycznemu prawo do korzystania z gruntu zajętego pod budowę i zapewnienia mu prawa korzystania z wybudowanych urządzeń skutecznego wobec każdorazowego właściciela nieruchomości. Skoro budowa urządzeń odbyła się bez decyzji dających prawo do korzystania z gruntu inwestorowi i jego następcom prawnym Sąd przyjął, że poprzednik prawny wnioskodawcy uzyskując status samoistnego posiadacza służebności był w złej wierze, co wobec braku upływu terminu zasiedzenia stanowiło o oddaleniu wniosku.

Sąd stwierdził, że wobec uregulowania przez poprzednika prawnego wnioskodawcy z uczestnikami prawa do korzystania z działki gruntu nr 130 porozumieniem z 1993 roku przyjąć należy, iż w latach 1993 - 2003, tj. w latach, za które uczestnicy otrzymali wynagrodzenie za korzystanie przez przedsiębiorstwo energetyczne z ich gruntów brak jest podstaw do przyjęcia, aby to korzystanie mogło mieć charakter posiadania samoistnego służebności. W stosunku więc do działek nr (...) okres ten nie może być liczony jako uprawniający do nabycia służebności przez zasiedzenie, samo zaś zawarcie porozumienie zatrzymało bieg okresu zasiedzenia.

Apelacje wnioskodawczyni oraz (...) spółki akcyjnej w P. są tożsame w treści. Wymienione strony zarzuciły w apelacjach naruszenie:

a) art. 176 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wynikające z wadliwej wykładni, co w dalszej konsekwencji skutkowało przyjęciem, iż w niniejszej sprawie nie doszło do przeniesienia posiadania służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu ze Skarbu Państwa na rzecz przedsiębiorstwa państwowego będącego

poprzednikiem prawnym wnioskodawczyni, podczas gdy okoliczność ta znajduje potwierdzenie w materiale dowodowym zgromadzonym w niniejszej sprawie, w szczególności w dokumentacji wykazującej następstwo prawne dokonujące się w poszczególnych latach po stronie wnioskodawczym,

b) art. 352 § 1 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. oraz w zw. z art. 172 k.c. i art. 292 k.c. przez ich niezastosowanie, a w konsekwencji ustalenie, iż w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przesłanki zasiedzenia służebności przesyłu, albowiem nie upłynął jeszcze trzydziestoletni okres wykonywania służebności przez wnioskodawczynię i jego poprzedników prawnych wymagany do nabycia służebności przez zasiedzenie, podczas gdy całość materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie przemawia za uznaniem, iż w stosunku do działek o numerach ewidencyjnych: 19, 22, 32, 130/2, 130/3 i 130/4 nastąpiło zasiedzenie takowej służebności w złej wierze;

c) art. 7 k.c. w zw. z art. 172 k.c. i art. 234 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji przyjęcie, że poprzednik prawny wnioskodawczyni wobec działek o numerach ewidencyjnych: 24, 111 i 119 nie był posiadaczem w dobrej wierze, podczas gdy okoliczności konkretnej sprawy dowodzą istnienia dobrej wiary po jego stronie, a nadto w sytuacji gdy nie zostały przedstawione żadne dowody pozwalające na obalenie domniemania dobrej wiary w przepisie tym wyrażonego;

d) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie dyrektywy zasady swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności przez przyjęcie, że wnioskodawczyni nie wykazała, aby doszło do przeniesienia posiadania służebności przez Skarb Państwa na jej rzecz.

Apelujące domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia przez:

a) ustalenie, że poprzednik prawny wnioskodawczyni (...) Sp. z o. o. w (...) S.A. w P. nabyła z dniem 31 grudnia 2002 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 414 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...) położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 26 wraz z konstrukcją wsporczą (2 słupy)- pas gruntu o długości 115 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

b) ustalenie, że wnioskodawczyni (...) Sp. z o. o. w P. nabyła z dniem 31 grudnia 2007 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 878,4 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 41 wraz z konstrukcją wsporczą (1 słup)- pas gruntu o długości 244 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

c) ustalenie, że wnioskodawczyni (...) Sp. z o. o. w P. nabyła z dniem 31 grudnia 2011 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 655,2 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 53 wraz z konstrukcją wsporczą (1 słup)- pas gruntu o długości 182 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

d) ustalenie, że poprzednik prawny wnioskodawczym (...) Sp. z o. o. w (...) S.A. w P. nabyła z dniem 31 grudnia 2002 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 651,6 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 26 wraz z konstrukcją wsporczą (2 słupy)- pas gruntu o długości 181 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

e) ustalenie, że wnioskodawczym (...) Sp. z o. o. w P. nabyła z dniem 31 grudnia 2007 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 514,8 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 41 wraz z konstrukcją wsporczą (1 słup)- pas gruntu o długości 143 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

f) ustalenie, że poprzednik prawny wnioskodawczym (...) Sp. z o. o. w (...) S.A. w P. nabyła z dniem 31 grudnia 2004 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 313,2 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G.,

powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 47 - pas gruntu o długości 87 metrów bieżących i szerokości 3,6 m z 464,4 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 47 wraz z konstrukcją wsporczą (1 słup) pas gruntu o długości 129 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

g) ustalenie, że wnioskodawczyni (...) Sp. z o. o. w P. nabyła z dniem 01 lutego 2009 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 79,2 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 47 - pas gruntu o długości 22 metrów bieżących i szerokości 3,6 m, 79,2 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest linia napowietrzna SN 15 kV nr 47 - pas gruntu o długości 22 metrów bieżących i szerokości 3,6 m;

h) ustalenie, że wnioskodawczyni (...) Sp. z o. o. w P. nabyła z dniem 01 lutego 2009 r. przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, swobodnego wstępu do nich w celu wykonywania prac przyłączeniowych oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac, a także na dystrybucji energii elektrycznej oraz na obowiązku powstrzymania się przez każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej od wznoszenia budowli i upraw pod linią i obok słupów energetycznych w odległości zgodnej z obowiązującymi przepisami) z 338,4 m² nieruchomości uczestników postępowania W. i L. W., stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości G., gmina G., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Gryficach V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), w części na której posadowiona jest i linia napowietrzna SN 15 kV nr 47 wraz z konstrukcją wsporczą (1 słup)- pas gruntu o długości 94 metrów bieżących i szerokości 3,6 m.

Ewentualnie apelujące domagały się uchylecia zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Apelujące wniosły o uwzględnienie wniesionych przez siebie apelacji. W. W. (1) i L. W. domagali się oddalenia apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacje są zasadne. Ponowne rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się w ponownym ustaleniu stanu faktycznego sprawy i ocenie zasadności na podstawie prawa materialnego prowadzi do wniosków odmiennych, niż wyrażone przez Sąd I instancji. Sąd wyraził błędny pogląd prawny, co doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy i w konsekwencji do uchylecia orzeczenia (art. 386 § 4 k.p.c.).

Błędnie przyjął Sąd I instancji, że okres posiadania samoistnego służebności na gruncie niestanowiącym własności Skarbu Państwa przez przedsiębiorstwo energetyczne może być liczony dopiero od dnia 1 lutego 1989 roku, tj. od daty nowelizacji art. 128 k.c. Do okresu posiadania przez przedsiębiorstwo energetyczne może być doliczony okres sprzed 1989 roku, jeżeli posiadanie dotyczyło gruntu niestanowiącego własności Skarbu Państwa. Orzecznictwo Sądu

Najwyższego powoływane przez Sąd I instancji jest trafne i nie jest kwestionowane przez Sąd II Instancji, jednak zostało błędnie zinterpretowane w postępowaniu przed Sądem I instancji.

Do 31 stycznia 1989 roku obowiązywał przepis art. 128 k.c. ustanawiający zasadę jednolitej własności państwowej; państwowe osoby prawne nie miały żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawiać państwu. Przyjęto, że opisany stan stanowił dzierżenie w rozumieniu art. 338 k.c. Ustawa z 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11 z 1989 roku) zniósła wskazaną zasadę nowelizując art. 128 k.c. przez nadanie jemu brzmienia, według którego własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Przed jej wejściem w życie 1 lutego 1989 roku, przedsiębiorstwa państwowe wykonywały uprawnienia związane z własnością nieruchomości we własnym imieniu, ale na rzecz Skarbu Państwa, jako jedyne dysponenta własności państwowej. Skutki prawne związane z posiadaniem samoistnym przez przedsiębiorstwo państwowe mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa, a nie na rzecz tego przedsiębiorstwa. Zdolność nabywania praw we własnym imieniu powstała z chwilą wskazanej nowelizacji i z tą datą należy łączyć także nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe zdolności do posiadania rzeczy we własnym imieniu. Według przeważającego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, przedsiębiorstwa państwowego nie można uznać w okresie do 1 lutego 1989 roku za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej (przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 roku, II CSK 103/09). Przedsiębiorstwo państwowe nie było posiadaczem nieruchomości do 1 lutego 1989 roku, jednak wykonywanie uprawnień w imieniu Skarbu Państwa oznacza, że to właśnie Skarb Państwa posiadał nieruchomości przed tą datą. Konstatacja ta dotyczy oczywiście nieruchomości niestanowiących własności Skarbu Państwa w dniu 1 lutego 1989 roku. W odniesieniu do nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa, przedsiębiorstwo energetyczne rozpoczęło posiadanie z chwilą uzyskania podmiotowości prawnej, więc w dniu 1 lutego 1989 roku.

Osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 roku, mając status państwowej osoby prawnej, nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości ani ograniczonych praw rzeczowych, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 roku doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Skarb Państwa należało uznać za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, podczas gdy przedsiębiorstwo państwowe było tylko dzierżycielem. Zgodnie zatem z art. 176 § 1 k.c. przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do swojego (i swoich poprzedników prawnych) okresu posiadania okres posiadania Skarbu Państwa (jako poprzednika w posiadaniu), o ile zostaną spełnione wskazane w tym przepisie przesłanki (przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2013 roku, IV CSK 672/12 oraz szeroko cytowane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego). Zarzut naruszenia art. 176 § 1 k.c. jest trafny.

Z powyższego wynika, że bieg terminu zasiedzenia nieruchomości stanowiących własność osób fizycznych w dniu 1 lutego 1989 roku należy liczyć od chwili, kiedy poprzednik prawny wnioskodawczyni rozpoczął korzystanie z trwałego i widocznego urzędzenia. W odniesieniu do nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa bieg terminu zasiedzenia rozpoczyna się 1 lutego 1989 roku. Apelujące trafnie wskazują, że niemożność doliczenia przez przedsiębiorstwo energetyczne do okresu posiadania służebności przesyłu okresu sprzed dnia 1 lutego 1989 roku zachodzi tylko wówczas, gdy przed tą datą nieruchomość obciążona stanowiła własność Skarbu Państwa. Zarzut naruszenia art. 352 § 1 k.c. w zw. z art. 172 k.c. w zw. z art. 292 k.c. jest trafny.

Sąd I instancji nie miał na uwadze powyższych uwag i przedstawił błędny pogląd prawny. W odniesieniu do nieruchomości niestanowiących własności Skarbu Państwa nieprawidłowo nie doliczono do okresu posiadania przez poprzedników prawnych wnioskodawczyni okresu posiadania służebności przez Skarb Państwa przed 1 lutego 1989 roku, przy bezspornym przyjęciu, że przeniesienie posiadania służebności następowało przez przeniesienie posiadania własności linii energetycznej. W odniesieniu do nieruchomości, które w dniu 1 lutego 1989 roku stanowiły własność Skarbu Państwa okres posiadania prowadzący do zasiedzenia należy liczyć od dnia 1 lutego 1989 roku.

Błędny jest wniosek Sądu, że jeżeli budowa urządzeń odbyła się bez decyzji dających prawo do korzystania z gruntu inwestorowi i jego następcom prawnym, to poprzednik prawny wnioskodawczyni uzyskał status samoistnego posiadacza służebności w złej wierze. Istnienie takiej decyzji stworzyłoby prawo do dysponowania gruntem, więc

twierdzenie o zasiedzeniu służebności i postępowanie w tym przedmiocie byłoby bezprzedmiotowe. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 roku (7 sędziów, III CZP 87/13) stwierdzono, że wykonywanie uprawnień w zakresie wynikającym z decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (tekst jedn.: Dz.U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.), stanowiącej tytuł prawny do ich wykonywania, nie prowadzi do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. W poprzednim orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, że posiadanie w dobrej wierze mogło zaistnieć wtedy, kiedy urządzenia energetyczne zostałyby wybudowane na podstawie decyzji administracyjnych, które mogłyby ograniczać uprawnienia właścicielskie, więc na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1950 roku o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli (tekst jedn. Dz. U. z 1954 roku, Nr 32, poz. 135) albo ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (tekst jedn. Dz. U. z 1974 roku, Nr 10, poz. 64, por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 roku, I CSK 171/08, OSNC 2010, z. 1, poz. 15 i orzecznictwo tam cytowane, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 roku, II CSK 594/08).

Błędnie Sąd stwierdził, że nie udowodniono przeniesienia posiadania służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu ze Skarbu Państwa na rzecz poprzednika prawnego wnioskodawczyni w dniu 1 lutego 1989 roku i przy dalszych przekształceniach własnościowych w konsekwencji odmawiając zastosowania art. 176 k.c. Przeniesienie posiadania służebności następuje wskutek zmiany właściciela urządzeń przesyłowych, a kwestie związane z następstwem prawnym zostały udowodnione przez wnioskodawczynię, co wynika z dowodów z dokumentów zgromadzonych w toku postępowania. Trafnie wskazała apelująca, że dokumentem świadczącym o przeniesieniu posiadania jest dokument pozostający dowodem dla wykazania następstwa prawnego po stronie wnioskodawczyni.

W odniesieniu do nieruchomości niestanowiących w dniu 1 lutego 1989 roku własności Skarbu Państwa. W tej dacie rozpoczęło się posiadanie przez poprzednika prawnego wnioskodawcy; do tej daty posiadanie wykonywał Skarb Państwa. Przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do okresu własnego posiadania okres posiadania wykonywanego przez Skarb Państwa. W odniesieniu do nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa w dniu 1 lutego 1989 roku przedsiębiorca energetyczny rozpoczął ich posiadanie w imieniu własnym, skoro uzyskał podmiotowość prawną. Trafnie wskazują apelujące, że doszło do naruszenia art. 352 § 1 k.c. w zw. z art. 172 K.c. i art. 292 K.c. przez ich niezastosowanie i ustalenie, że nie zostały spełnione przesłanki zasiedzenia służebności przesyłu, skoro nie upłynął jeszcze okres zasiedzenia.

Nieprzeprowadzenie dowodu z opinii biegłego geodety oznacza, że Sąd nie rozważył istoty sprawy – zakresu uprawnień wnioskodawczyni albo poprzedników prawnych wynikających z długotrwałego stanu korzystania z cudzej nieruchomości prowadzącego do zasiedzenia służebności – prawa, odpowiadającego treści obecnym regulacjom służebności przesyłu. Oznacza to uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd rozważając zasadność wniosku powinien mieć na uwadze pogląd prawny wyrażony przez Sąd Okręgowy co do możliwości doliczenia posiadania wykonywanego przez Skarb Państwa w odniesieniu do nieruchomości niestanowiących własności Skarbu Państwa w dniu 1 lutego 1989 roku. Konieczne jest przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego geodety celem ustalenia treści prawa przysługującego wnioskodawczyni albo jego poprzednikom prawnym co do każdej z nieruchomości.

Ponownego rozważenia wymaga także, czy przedsiębiorstwo energetyczne, które 1 lutego 1989 roku objęło w posiadanie nieruchomości stanowiące własność Skarbu Państwa, czyniło w dobrej, czy w złej wierze. Wniosek Sądu I instancji, że brak aktu notarialnego ustanawiającego jakiegokolwiek prawo w tym dniu oznacza złą wiarę nie jest w odniesieniu do tego stanu faktycznego argumentem przemawiającym za istnieniem złej wiary. Nie kwestionując ustalonego w orzecznictwie poglądu, że objęcie w posiadanie cudzej nieruchomości na podstawie czynności prawnej ustanawiającej prawo, a nie przybierającej formę aktu notarialnego, decyduje o złej wierze należy mieć na względzie odmienną taką sytuację, od tzw. uwłaszczenia, które miało miejsce 1 lutego 1989 roku. Nie było możliwe, aby w tym czasie uzyskać władanie nieruchomościami Skarbu Państwa na podstawie aktów notarialnych. Właśnie to oznaczałoby powstanie prawa do cudzej rzeczy, więc postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia służebności stałoby

się bezprzedmiotowe. Stosownie do art. 7 k.c. istnienie dobrej wiary objęte jest domniemaniem usuwalnym, co oznacza że sąd orzekający oceniając stan świadomości posiadacza w chwili objęcia rzeczy w posiadanie i dokonując swobodnej oceny dowodów wychodzi z założenia istnienia dobrej wiary; bez dowodu przyjmuje istnienie dobrej wiary. Domniemanie jest wiążące dla sądu orzekającego (art. 234 k.p.c.) aż do czasu, gdy strona związana ciężarem dowodu udowodni złą wiarę.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd powinien rozważyć, czy w dacie wejścia w życie nowelizacji art. 128 k.c., więc z chwilą kiedy przedsiębiorstwa państwowe uzyskały możliwość posiadania we własnym imieniu, można zasadnie twierdzić, że osoby wchodzące w skład organów tych przedsiębiorstw mogły i powinny obejmować świadomością, że posiadanie gruntów Skarbu Państwa, na których znajdowały się urządzenia energetyczne, istnieje bez podstawy prawnej. Nowelizacja art. 128 k.c. nastąpiła w interesie przedsiębiorstw państwowych przyznając im samodzielność majątkową, więc wydaje się, że nie sposób było racjonalnie przewidywać, że posiadanie gruntów, na których znajdowały się linie energetyczne, szczególnie gruntów Skarbu Państwa, następuje bez podstawy prawnej. Przyjęcie odmiennej koncepcji mogłoby oznaczać, że nowelizacja art. 128 k.c. pozbawia przedsiębiorstwa energetyczne uprawnień do korzystania z linii przesyłowych albo rodzi daleko idące konsekwencje finansowe. W rezultacie Sąd powinien rozważyć, czy istnieją dowody pozwalające na obalenie domniemania dobrej wiary posiadacza służebności. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 sierpnia 2009 roku, II CSK 137/09 oraz z dnia 3 kwietnia 2009 roku, II CSK 400/08, w sprawach o roszczenia uzupełniające, przyjął, że przedsiębiorstwo energetyczne posiadało służebność w dobrej wierze do chwili wezwania o zapłatę. Przekonanie osób wchodzących w skład organu przedsiębiorstwa państwowego – poprzednika prawnego wnioskodawczyni, że przedsiębiorstwu państwowemu także po nowelizacji art. 128 k.c. przysługuje uprawnienie do posiadania gruntów Skarbu Państwa w zakresie pozwalającym na korzystanie z urządzeń energetycznych mogło być w tych okolicznościach usprawiedliwione. Sąd I instancji ponownie zatem rozważy kwestię objęcia w posiadanie nieruchomości w dobrej albo w złej wierze w dniu 1 lutego 1989 roku.

W odniesieniu do porozumienia, do którego odwoływał się Sąd I instancji należy mieć na względzie, że ustalone wynagrodzenie dotyczyło jedynie rekompensaty za zniszczone plony i uprawy, a nie wynagrodzenia związanego z regulacją prawa przedsiębiorcy do nieruchomości. Nie można zatem twierdzić, że doszło do przerwania biegu terminu zasiedzenia, na podstawie dotychczas zgromadzonych dowodów.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.c.

SSO Robert Bury (spr.) SSO Dorota Gamrat - Kubeczak SSO Tomasz Szaj